

N:o 65.

Ank. till Riksd. kansli den 1 maj 1894, kl. 10 f. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 1 i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871.

I 1 § i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871 stadgas: Befinnes minderårig eller den, som i följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte är oförmögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras, sakna egna medel samt underhåll och vård af annan; då skall nödtorftig fattigvård honom lemnas.

Med minderårig förstås i denna förordning den, som yngre är än femton år.

Uti en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 19, hvilken till lagutskottets behandling hänvisats, erinrar herr *Schönbeck*, hurusom ordalydelsen af berörda paragraf utvisar, att minderårig för att kunna tillerkännas fattigvård, skall icke allenast vara i saknad af egna medel, utan jemväl af vård och underhåll af annan.

Så länge, anför motionären vidare, de dömande myndigheterna icke tolkade denna bestämmelse allt för restriktivt, utan ansågo behovet af understöd enligt § 1 vara för handen, då styrkt vore, att den, som vården och underhållet ålåge, till följd af sin fattigdom och ringa inkomst vore oförmögen att uppfylla sin pligt i förevarande afseende,

kunde paragrafen gerna i oförändradt skick bibehållas. Annorlunda vore dock förhållandet numera, då myndigheterna fäste ett så hufvudsakligt afseende å paragrafens ordalydelse, att fall förekommit, som utvisat, att, äfven om en enka varit alldeles utblottad på existensmedel och haft fem minderåriga barn att försörja, hon likväl ansetts icke vara i behof af fattigvård för sig och barnen enligt § 1, då hon icke af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte varit till arbete alldeles oförmögen.

Att ett sådant tydningssätt icke gerna kunde anses öfverensstämmande med det ursprungliga syftemålet med fattigvården, att vara ett barmhertighetsverk i stort, ett kärlekens verk af lyckligare lottade till förmån för den arma och ofta lidande nästan, syntes motionären uppenbart.

Enligt motionärens förmenande kunde nemligen ingen vara i större behof af att komma i åtnjutande af ett sådant kärlekens offer än en fattig enka med flera barn. Ty för henne vore det icke allenast ett lekamligt lidande att svälta tillsammans med barnen, utan jemväl en den mest tärande sorg att se sig stå i vägen för barnens erhållande af fattigvård, då hon icke sjelf förmådde att underhålla dem.

En förändring af ifrågakvarande paragraf vore fördenskull numera högst nödig.

Visserligen kunde man invända, att, enligt § 2, fattigvårdssamhälle eger bestämma de grunder, som böra af fattigvårdsstyrelse iakttagas för beviljande af fattigvård i andra fall än dem, hvilka i § 1 omförmålas. Men i allmänhet öfverlemnades det nog åt styrelsen att äfven derom fatta beslut och dervid iakttaga den största möjliga sparsamhet med kommunens medel. Dessutom kunde icke regresstalan om ersättning för sålunda beviljad understöd föras emot annat fattigvårdssamhälle, inom hvilket understödssökanden hade hemortsrätt. Och motionärens erfarenhet vore, att fattigvårdsstyrelserna såväl som de respektive fattigvårdssamhällena vore högst obenägna att bevilja understöd åt en familj, som hade hemortsrätt inom annan kommun, då hvarje utsigt saknades att utfå ersättning för lemnadt understöd, som icke utgått på grund af § 1. Under sådant förhållande hade utan tvifvel mången nyvorden enka med minderåriga barn kommit att rent af lida nöd. Och gent emot en församlings vägran att i sådant fall lemna understöd, stode Konungens befallningshafvande magtlös, ehuru det ålåge denna myndighet på grund af gällande instruktion att vaka deröfver, att behöfvande erhöles vård och det understöd, som omständigheterna påkallade.

Med stöd af hvad sålunda anförts har motionären hemställt, att

Riksdagen ville för sin del besluta, att § 1 af förordningen den 9 juni 1871, angående fattigvården, erhåller följande ändrade lydelse:

Befinnes minderårig, eller *enka med minderåriga, obemedlade barn*, eller den, som i följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte är oförmögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras, sakna egna medel samt underhåll och vård af annan; då skall nödtorftig fattigvård honom *eller henne* lemnas.

I det ämne, ifrågavarande framställning afser, innehöll förut gällande fattigvårdsförordning af den 13 juli 1853 följande bestämmelse: »Hvarje socken å landet och hvarje stad skall lemna nödtorftig vård och försörjning åt sådana dess nödställda medlemmar, som, i anseende till bristande arbetsförmåga, vanförhet eller sjukdom, äro urståndsatta att sig sjelfva försörja». Den utsträckta tillämpning af den obligatoriska eller, såsom den äfven blifvit benämnd, legala fattigvårdens begrepp, som genom dessa bestämmelser vann lagligt erkännande, visade sig emellertid snart nog vara en mindre välbetänkt anordning, som långt ifrån att verka i åsyftad riktning alstrade en ökad fattigvårdstunga, och då slutligen 1869 års Riksdag, med anledning af åtskilliga framställningar rörande en omarbetning af 1853 års fattigvårdsförordning och dermed sammanhängande författningar, i skrifvelse den 13 maj samma år anhöll om en ny lagstiftning i ämnet, ansåg sig Riksdagen böra framhålla en begränsning af den legala fattigvården såsom en af de synpunkter, hvilka vid det ifrågasatta lagstiftningsarbetet företrädesvis borde komma i beaktande. Sålunda erinrades, huru som den omständighet, att meddelandet af hjälp vore obligatoriskt och kunde af den fattige såsom en honom ovillkorligt tillkommande rättighet påfordras, icke kunde undgå att alstra likgiltighet för arbete, sparsamhet och ordningssinne och såsom en följd häraf lätteligen leda till lätja och den moraliska förnedring, som icke funne någon betänklighet i att hellre tigga än förtjena sitt bröd. Väl funnes det fall, då samhället måste träda hjälpande emellan, men dessa fall vore ganska få och kunde sålunda, enligt Riksdagens uppfattning, sägas vara för handen allenast då fråga vore om föräldralösa minderåriga barn och personer, som genom sinnessjukdom beröfvats förmåga att förvärfva sitt uppehälle och saknade egna tillgångar. I alla andra fall borde meddelandet af fattigvård göras beroende af föregående pröfning från gifvarens, fattigvårdssamhällets, sida.

Den komité, hvilken erhöill uppdrag att på grundvalen af ofvan berörda skrifvelse utarbete förslag till ändrade bestämmelser rörande fattigvården och hvilken den 5 december 1870 afgaf betänkande i ämnet, förklarade sig deri, i likhet med Riksdagen, hysa den uppfattning, att den legala fattigvården icke borde gifvas någon större utsträckning, men fann å andra sidan den gräns, som Riksdagen velat uppdraga, vara allt för trång. Komitén höll sålunda före, att giltig anledning saknades att från legal fattigvård utesluta den, som af ålderdom, vanförhet, lyte eller annan sjukdom än sinnessjukdom vore till arbete oförmögen, derest han tillika saknade egna medel samt vård och underhåll af annan. Likaledes syntes barn, som väl hade föräldrar i lifvet, men blifvit af dessa öfvergifvet, böra ega lika befogadt anspråk på samhällets hjälp som barn, hvars föräldrar vore okända.

Komiténs i enlighet härmed affattade förslag till bestämmelser i fråga om den legala fattigvårdens omfång vann i hufvudsak Kongl. Maj:ts godkännande.

I öfverensstämmelse härmed gafs åt § 1 i Kongl. Maj:ts till 1871 års lagtima Riksdag framlagda förslag i ämnet följande lydelse:

Befinnes någon, i saknad af egna medel samt vård och underhåll af annan, vara så nödstäld, att han lider brist på hvad han till lifvets uppehållande oundgängligen behöfver, och är han minderårig eller till följd af ålderdom, själs- eller kroppssjukdom, vanförhet eller lyte urständsat att genom arbete förvärfva hvad för behöfvets afhjelpande erfordras, då skall nödtorftig fattigvård honom lemnas.

Lemnadt utan erinran af lagutskottet vid nämnda riksdag, godkändes berörda förslag af Andra Kammaren oförändradt. Första Kammaren ansåg deremot, lika med en reservant inom utskottet, skyldigheten att lemna fattigvård åt nödstäld minderårig böra göras beroende deraf, att den minderårige tillika vore oförmögen att genom arbete afhjelpa sin nödstälda belägenhet, hvarjemte kammaren ansåg, att en säkrare grund borde gifvas för bedömandet, huruvida oförmåga af sjelfförsörjning vore för handen, än som Kongl. Maj:ts förslag syntes innebära.

Första Kammaren antog följaktligen 1 § i Kongl. Maj:ts förslag med följande ändrade lydelse: Nödtorftig fattigvård skall lemnas den, som är minderårig, ålderstigen, sinnes- eller kroppssjuk, vanför eller lytt, derest han, i följd af oförmåga till arbete och i saknad af egna medel samt vård och underhåll af annan, befinnes lida brist å hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras.

I ändamål af sammanjemkning hemställde härefter lagutskottet, att åt ifrågavarande lagrum måtte gifvas den lydelse, lagrummet för närvarande eger, och blef denna hemställan af båda kamrarne bifallen.

Af den redogörelse utskottet här ofvan lemnat för tillkomsten af 1 § i gällande fattigvårdsförordning framgår, att lagstiftningen i fråga om den legala fattigvården — den fattigvård, hvarför ersättning af en kommun kan utkräfväs af annan kommun — ansetts böra gå i en riktning motsatt den, som af motionären förordats. Men denna fattigvård är icke den enda, som gällande fattigvårdslagstiftning ålägger ett fattigvårdssamhälle. I 2 § stadgas, att för beviljande af fattigvård i andra fall än dem i föregående paragraf omförmäles fattigvårdssamhället eger bestämma de grunder, som böra af fattigvårdsstyrelsen iakttagas, och att, der sådant bestämmande ej skett, på styrelsen ankommer att meddela fattigvård i den mån styrelsen pröfvar nödig. I motsats till motionären synes utskottet den farhåga vara ogrundad, att i sådana fall, der för enka med minderåriga barn verkligt behof af understöd förefinnes, vederbörande fattigvårdsstyrelse skulle undandraga sig att lemna det behöfliga understödet i öfverensstämmelse med föreskriften i sistnämnda paragraf. Men giltigt skäl har enligt utskottets uppfattning icke blifvit af motionären anfördt för att förvandla ett dylikt understöd till ett sådant, som skulle berättiga fattigvårdssamhället att derför kräfva ersättning af annan kommun.

Då utskottet således håller före, att den enligt utskottets uppfattning väl afvägda ståndpunkt, som lagstiftaren i förevarande ämne intagit, icke bör frånträdas, föranlåtes utskottet hemställa,

att herr Schönbecks motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 30 april 1894.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.